

Hvordan få flyktninger og innvandrere i arbeid?

Aftenposten den 3 juni 2019

Utfordringene med å få innvandrere i arbeid øker, spesielt hos flyktninger og familieinnvandrere med lav kompetanse. Det kreves bedre integrering på flere områder, ifølge en ny rapport som samler erfaringer fra hele Norden. Dette omfatter utdanning, programmer for arbeidsmarkedet, sosiale innskuddsordninger og lønnspolitikk.

To tredjedeler av befolkningstilveksten i de nordiske landene kommer fra innvandring. Generelt kommer Norden godt ut i internasjonal sammenheng, men ifølge OECD er vi under gjennomsnittet hva gjelder forskjellen i sysselsetting blant de med innenlandsk og utenlandsk opprinnelse.

Så hva må til? Det har vi, på vegne av Nordisk Ministerråd, med hjelp fra tolv ledende nordiske eksperter undersøkt. Resultatene er presentert i den nye rapporten Integrating Immigrants into the Nordic Labour Markets. Rapporten sammenstiller forskning fra hele Norden og ble lansert 29. mai i Oslo.

Blant de nordiske landene er det Sverige har den største gruppen ikke-vestlige innvandrere, de høyeste minstelønningene i forhold til landets gjennomsnittslønn, samt den største forskjellen i sysselsettingsnivå blant innvandrere og ikke-innvandrere, og derfor kanskje det største behovet for ytterligere reformer.

I Norge ser vi at stadig flere innvandrere sysselsettes i de første årene etter ankomst, men deretter går nivået ned. Dette peker på utfordringer knyttet til landets sjenerøse ordning for sosialhjelp.

Danmark har flest tiltak for ulik sosialstøtte til ulike grupper.

Finland har den laveste andelen av innvandrere i Norden, men også det laveste sysselsettingsnivået. Alt i alt tegner rapporten et broket bilde, men med mange muligheter for gjensidig læring slik at man kan utvikle de beste løsningene.

Rapporten peker aller først på et ulikt kompetansenivå blant innvandrere. Her står det å beherske det lokale språket sentralt. Sammenligner man mennesker med samme ferdigheter, utjevnes ulikhetene i sysselsetting blant innvandrere og ikke-innvandrere nesten fullstendig.

Videre viser rapporten at regelmessig undervisning har gitt gode resultater for kvinnelige flyktninginnvandrere i arbeidsmarkedet på lang sikt. Unge flyktninger som har ankommet i ungdomsårene, er også en gruppe som bør prioriteres. De bør gis studiestøtte på deres eget morsmål, og få tilbud om videre utdanning i ferier i tillegg.

I dag er innvandrerbarn sterkt underrepresentert ved yrkesfaglige linjer i videregående skole. Ettersom yrkesfaglig utdanning generelt gir gode resultater på arbeidsmarkedet, bør det gjøres en innsats for å øke deres deltagelse her.

Forskning viser at det mest effektive programmet for å komme ut i arbeid er subsidiert sysselsetting i privat sektor. Slike ordninger eksisterer i alle de nordiske landene, men er mest utbredt i Sverige.

De øvrige nordiske landene vil sannsynligvis være tjent med å bruke sysselsettingsstøtte i langt større grad enn det de gjør i dag. Det krever ikke bare større budsjetter, men også bedre informasjon om programmer og tiltak som gjør det lettere for virksomheter å ta imot nye medarbeidere. Eksempler på dette kan være å øke mulighetene for prøveperioder eller at arbeidsgivers ansvar pålegges myndighetene eller et bemanningsforetak.

I Danmark er det tydelige ulikheter i sosialstøtte, knyttet til oppholdstid i landet. Mindre støtte bidrar til høyere sysselsetting, samtidig som det betyr større forskjeller i inntekt mellom de med innenlandsk og utenlandsk opprinnelse. Et alternativ til endringer i tilskuddsnivået er strengere aktiveringskrav for sosialstøtte. Forskningen understøtter at slike krav også bidrar til økt sysselsetting.

Samtlige av de nordiske landene har i internasjonal sammenheng høye minstelønninger. Det har ført til at det er få jobber for de med lav utdanning. Dette er jobber som kan være et springbrett inn i arbeidsmarkedet, og ikke minst jobber for lavt utdannede innvandrere.

Et forslag i rapporten er at aktører på arbeidsmarkedet kan forhandle frem nye jobbformer, hvor minstelønnen er lavere enn i dag, men hvor medarbeiderne samtidig tilbys gode utdanningsmuligheter og offentlige tilskudd for å ha tilstrekkelig inntekt.

Den overordnede konklusjonen i rapporten er at det er flere tiltak som kan forbedre integreringen av innvandrere på arbeidsmarkedet, men at tiltak hver for seg har begrenset virkning. Det er et sterkt argument for å kombinere ulike typer politikk. Forskjellige tiltak bør ikke ses som alternativer, men heller som supplement.

Det er også innlysende at kunnskapen er for dårlig. Det er nesten ingen undersøkelser som kartlegger hvilken type språkundervisning som fungerer best. Vi vet også for lite om hva forskjellige utdannings- og arbeidsmarkedspolitiske tiltak koster. Derfor er det vanskelig å kommentere omkostningseffektiviteten av forskjellige tiltak. Her er det stort behov for ytterligere forskning.

Lars Calmfors, Nora Sanchez-Gassen och Kjell Nilsson